

Sjećanje na 64 obljetnicu Udbinih likvidacija u Štrigovi, u Međimurju

Potkraj ožujka 1947. godine Udba je na području Štrigove, istoimene župe u gornjem Međimurju poubijala tridesetak stanovnika, mahom civila, a brojni su bili mučeni, završili u zatvorima i robiji, opljačkani i bez imovine. Šikaniranja i zlostavljanja nastavljena su i prema članovima obitelji...

O šezdesetoj obljetnicu misu je predvodio mons Juraj Jezerinac, vojni ordinarij, a ostalih godina, od 2001, pa do ove stradanja smo obilježili nešto skromnije, u prisutnosti rodbine i udruga s područja Međimurja i sjeverne Hrvatske.

Komemoracija je ove godine održana u subotu 26. ožujka, a kako smo isti dan u programu imali i Drugi križni put grobištima i stratištima Varaždinske biskupije, na grobištu u Repovoj šumi izmolili smo molitvu šeste postaje. Molitvu je predvodio vlč Stjepan Šošćarić, župnik iz Belice, a u 12 i 30 okupilo smo se na gornjem parkiralištu štrigovskog groblja gdje nam se priključio mons. Leonard Logoš, Štrigovski župnik i gornjomeđimurski dekan. U ime organizatora okupljene je pozdravio Josip Kolarić i predstavnica općine Štrigova, a potom su na grob u ime Društva vijenac položili Dragica Markan i Mario Marcijuš, a odavanju počasti žrtvama bila je prisutna i rodbina, između ostalih i djeca ubijenog Stjepana Dujha, Marija Heric i sin Mirko Dujh i ostala rodbina stradalih pred 64 godine. U spomen na žrtve svijeću je zapalila Mirjana Gregur-Sever, tajnica općine Štrigova. Okolnosti stradanja prisutnim hodočasnici objašnjavao je Josip Kolarić, a potom je, u autobusu, pročitao i svjedočenje Ane Dujh, supruge u Repovoj šumi ubijenog i pokopanog Stjepana.

Svjedočenje supruge ubijenog Stjepana Dujha

Ana Dujh r. Zadavec rođena 1919 godine, o stradanjima, progonima i ubojstvima Udbe i nositelja vlaste te davne 1947. godine je rekla (izjava zapisana 6. travnja 1998. godine). 26.03.1947 odveli su mog supruga Dujh Stjepana. Sin mi je tada bio star manje od dvije godine, a kćerka 3 godine i 7 mj., sada živi u Željeznoj Gori.

Hapšenje se desilo devet dana nakon ubojstva Srša Stjepana i šest dana nakon oružanog sukoba s „križarima“ u Senkovićevoj štali u Jalševcu.

Te je bio slijed "priznavanja" Srša Genovefe s razlogom i bez razloga navedenih imena. U hajci hapšenja "bande" i suradnika, odvodili su ljude koji su bili prokazivani od režimskih aktivista, često i zbog razloga neke zavisti ili osvete. Tako je Stjepana prokazao Golenko Jakob iz Željezne Gore (više nije živ - 1990) koji nije bio u zatvoru, već aktivista komunističke vlasti. Kasnije sam doznala, da je te večeri Golenko Jakob u svojoj kući častio večerom i pićem cijelu partiju (grupu) policajaca i vojnika i da su te noći otišli pohapsiti Frasa Romana, mojeg muža i neke druge. I sada nakon toliko godina ne mogu za tog Golenko Jakoba reći da je umro, nego da je krepao.

Moj muž nije bio u nikakvoj vezi niti s križarima niti sa Srša Stjepanom. Samo zavist Golenko Jakoba, koju ću ispričati, navela ga da baci lažnu krivicu na mojeg muža.

Svi troje sinova Dujhovah (op ubijeni Stjepan i braća) rođeno je u Americi, pa su ih ljudi zvali "Amerikanci". Roditelji su po povratku iz Amerike izgradili kuću, pokupovali zemlje i razvili imanje zavidne razine. Mlađi i stariji brat vratili su se u Ameriku 1939 godine, a srednji Stjepan ostao je s roditeljima i oženio se.

Poslije rata dobivali smo pakete iz Amerike s hranom, odjećom i drugim korisnim stvarima u ono doba. Taj Golenko Jakob dolazio je k nama tražeći od Stjepana ponešto od onoga što dobiva iz Amerike. Stjepan mu je govorio, neka mu plati ili dade nešto drugo za tu robu, jer da treba preživjeti s malom djecom, a na Štrigovčaku mu je sve pogorjelo za vrijeme rata. Golenko je ponešto dobio i besplatno, ali to valjda nije bilo ono što je očekivao, pa je Stjepanu priprijetio "budem Ja tebi već dao" (dao, pokazao, nap.vs) . Uvjerena sam da je samo to bio razlog, da je pokazao Stjepana kao sumnjivog.

On ih je tako doveo te noći oko 01,30 sati. Šef sviju bio je Bartolić, stariji čovjek niskog rasta i crne puti. Bio je jako grub i vulgaran. U grupi je bio još Čačko i Šlibar. Šlibar je radio zapisnik, a Bartolić nas je naganjao po kući. Zlostavljao je Stjepanovog oca i mater, tjerajući ih da se i oni sprema da idu s njima. Otac je bio nepismen, a Bartolić se derao na njega da je on bio predsjednik križara u Slovenskoj Bistrici. Odmah smo vidjeli da je to bila čista izmišljotina, jer otac tamo nikada nije bio. Samo da se stvori razlog za hapšenje.

Bartolić je mene udarao velikim pištoljem po prsima tako snažno, da od tada imam neprestane bolove i tegobe.

.... Došlo je mnogo vojnika naoružanih i opkolili su kuću (i kasnije još nekoliko dana kuća je bila opkoljena). Ova trojica trli (udarali, nap.vs.) su po vratima. Svi smo to čuli, a mama je došla u našu sobu i rekla Stjepanu da lupaju i viču da otvorimo. Stjepan joj je mirno rekao da će morati otvoriti, ne sluteći ništa strašnog.

Kako sam kasnije utvrdila, Stjepana nisu odvodili nikuda dalje iz Štrigove, dok su njegove roditelje vucarali i mučili po Čakovcu i Varaždinu, da bi nakon suđenja završili u Sremskoj Mitrovici. Kasnije ću vam ispričati da su Stjepana skončali odmah druge noći u Štrigovi, a to će vam i drugi uhapšenici potvrditi.

Na miliciji (bivšoj žandarmeriji) grupa muškaraca i žena, a među njima i Stjepanova mama bili su zatvoreni u prizemlju. Druga grupa određena za likvidaciju (koji su bili danima i zvjerski mučeni) bili su u podrumu zgrade. Među njima je bila Srša Genovefa. Tu je bio i Dujh Stjepan, kojeg su mrcvarili samo dva dana. Za posebna batinanja i mučenja koristili su susjednu zgradu, koju su nacionalizacijom oduzeli od preživjele iz rata Židovke Hirschlin, trgovkinje.

Druge noći u milicijskoj zgradi slušali su krikove iz one druge zgrade. Mama je prepoznala glas svoga sina Stjepana (Števeka), koji je urlao u mukama da im ne može ništa reći jer da ništa ne zna o tome što traže od njega. Mama je strašno plakala u nemoći da pomogne nedužnom sinu. Čupala je kosu i gubila svijest.

Izmrcvarenog su odvukli u onu podrumsku prostoriju milicije. Preživjeli iz te prostorije potvrdio je da su iste noći ponovno došli po njega i odvukli ga bosonogog (ožujak) govoreći da mu cipele ne trebaju za tamo gdje ide.

I više ga nije bilo. Niti kasnije nitko mi nije znao ili smio reći kuda su ga odveli i gdje je završio. Nakon par godina onaj isti Jakob Golenko došao je s odbornicima i oduzeo nam 3600 čhv oranice. Ne bojeći se više nikoga pa ni za svoj život, prišla sam mu i upitala: „Jakobe, svi koji su bili otjerani već su se vratili, a Stjepana nema. Gdje je on, kuda ste ga odveli, zašto se ne vraća ? " A sve to vrijeme ja sam muža svuda tražila, pa čak sam išla i u Američku ambasadu u Beograd (Stjepan je rođen u Americi). Ambasada je valjda uložila neki upit vlastima, jer sam bila pozvana na 0ZN-u u Čakovec. Dvoje milicajaca u civilu odveli su me u posebnu sobu iza dvojih vrata, pitajući me prvo dali sam sama ili je netko sa mnom. Rekla sam da je brat sa mnom, ali da ne znam gdje me toga časa čeka. Derali su se na mene da neka se više ne usudim nigdje pitati za

muža, jer da ću proći kao i on. Imala sam osjećaj da bi me tada ubili da sam bila sama, jer bi dali izjavu da ja tamo nisam dolazila i da sam nekud nestala. Tko bi se tada i usudio pitati za nekoga kuda je nestao. Spasilo me što je sa mnom bio brat i što nisam znala gdje se nalazi, a milicajci su bili lijeni tražiti ga da i njega maknu. Već su bili umorni od takvih poslova.

Golenko Jakob mi je tada na njivi odgovorio na moje pitanje : "Zabadav hodaš pitati za njega. Ja ti sada otvoreno kažem, da su ga u Štrigovi premlatili sa željeznim šipkama i to tako da ga je morao Golenko Antun dovršiti pištoljem".

Jakob i Antun Golenko nisu bili u rodu, već samo prijatelji na istom poslu policijskih izvršitelja. Antunu je brat Golenko Martin, sadašnji vlasnik gostione u Štrigovi (1990 g.) . Kada sam išla vlakom u Beograd u Američku ambasadu, u istom vagonu dva su 'milicionara sprovodili Krathauker Aleksandra, kojega sam poznavala i koji mi je koristeći pogodni trenutak šapnuo: "Anika, nemoj ga tražiti. Njega više nema".

Stjepanovi roditelji bili su osuđeni zbog tobožnjeg davanja hrane križarima. Par dana prije hapšenja stvarno su ih posjetili dvoje nepoznatih muškaraca. Kasnije se utvrdilo da je OZN-a slala svoje ljude kod svih onih kuća u provokaciju, kod kojih su kasnije imali namjeru vršiti hapšenja.

I tako su zemlju uzeli roditeljima, tu zemlju još i sada drugi obrađuju, a sina su ubili bez suđenja. Ja sam ostala sama s djecom, patila se, gladovala i to malo zemlje obrađivala s dvije krave. Gladovali smo. Znam da sam za Uskrs djeci mogla skuhati samo običnu juhu i da nam je moja mama donesla nešto za jesti. (Ana je zastala u pripovijedanju. Suze i grč u grlu).

Stjepanovi roditelji otišli su u Ameriku vrlo mladi. Mama je imala 17 godina i tek su se tamo vjenčali. Otac je bio iz Prekmurja To što su imali od posjeda, stekli su teškim radom ostavivši najljepše godine života u tuđem svijetu.

I starog oca su u zatvoru tukli i zlostavljali. Njega su podvrgli posebnom mučenju koje su i na drugima vršili samo u Štrigovi. U njega su upumpavali vodu kroz debelo crijevo i to u velikoj količini, a zatim ga bacali po podu i skakali po njemu.

Svi ti ljudi nisu patili samo za vrijeme istrage. I nakon suđenja, u zatvorima su bile primjenjivane metode koje su imale cilj uništiti čovjeka.

Najteža mučenja svi ti pohapšeni ljudi podnosili su ovdje u Štrigovi, prije nego su ih odveli u Čakovec ili Varaždin. Otac Stjepanov nakon zatvora često je znao pričati kako su ljude tukli u Štrigovi. Čovjeka su plegli i vezali na stol i onda počeli tući po dvojica sa svake strane stola predmetom kojeg je dohvatio: držalom od motike, pumpom za gume, bikovačom, žaračem za vatru (šrhaklinom - po štrigovskom dijalektu). Tukli su dok se nisu umorili ili dok mučeni nije izgubio svijest. Takvim mrcvarenjima uhapšenika bio je prisutan isljednik, najčešće ŠAŠKO. On je u stvari bio zadužen za mučenja dali po zadatku ili iz zadovoljstva. Premlaćivanje i mučenje nije se vršilo bez prisustva isljednika.

Te večeri isljednik Šaško (ili Čačko) u gostionici Knezić popio je litru rakije i tako pijan govorio da "sada ide Amerikancu krv popiti". Dujhove su nazivali "Amerikancima", Jer su sva braća rođena u Americi i za taj nadimak znala je cijela Strigova. To je meni ispričao gostioničar Knezić, moj krsni kum, otac Romana Knezića koji još i sada (1990) drži tu gostionicu.

Nestanak supruga, strah da se i meni to dogodi, roditelji od supruga u zatvoru, glad u kući, a ja sama s dvoje djece. Skrhana dušom i krajnje iscrpljena, teško sam oboljela na pluća i završila na plućnom odjelu čakovečke bolnice na Ksajpi, gdje su me jedva spasili (imala sam 45 kg težine). Tu sam odležala 9 mjeseci, upoznala se i dobro sprijateljila s medicinskom sestrom Anicom. S njom sam često razgovarala, i povjeravala joj se, pa tako u svemu ispričala o tragediji u obitelji, o suprugu, njegovim roditeljima i svemu što sam doživjela.

Ta prijateljica znajući, sve to, mnogo godina kasnije obavijestila me po jednom znancu da je na Ksajpi umro Antun Golenko i neka dođem kod nje da će mi o tome nešto reći. Po njenom pričanju, Antun Golenko je teško i dugo umirao. Rekla je da za svoga službovanja u toj bolnici nije pamtila bi netko tako teško umirao.

U takvom stanju kada ga smrt nije htjela pohoditi, počeo je tražiti od medicinske sestre da mu dovede svećenika da se ispovijedi i pomiri s bogom. Ona to nije htjela učiniti, jer sama nije bila katoličke vjere, ali i zainteresiralo ju je što to teško nosi na duši taj komunista, kad mu je savjest proradila. Govorila mu je, da je i ona čovjek kao i svećenik, neka njoj kaže što ga tišti i da će mu ona dati oprost. Bolničarka Anica nije pristala da dozove svećenika, što u to doba praktično nije bilo izvodivo jer bi komunistički rukovodioci takav propust ideološke svijesti radnika kažnjavali otkazom posla. Taj Antun Golenko je u još svjesnom stanju i bez svećenika ipak ispričao bolničarki Anici ono zbog čega mu se razdirala savjest. "Ja sam ih (OZN-u) doveo po Dujh Stjepana, čuvao stražu u Repovoj šumi kod jame (bunker iz rata) gdje su ga kolcima umlatili i na kraju su me natjerali da mu pištoljem pucam u glavu i dokrajčim život, jer nije mogao umrijeti, već je samo zijevao kao da hvata zrak".

Druga moja znanica ispričala mi je, da je mnogo kasnije od tih zbivanja bila pozvana kod Šlibara i s njim izbliza razgovarala i da je na njegovoj ruci zamijetila veliki zlatni prsten mojeg muža. Možda je na ruci imao i zlatni sat, kojeg su Stjepanu oduzeli zajedno s prstenom prilikom hapšenja. Tada mu je bilo oduzeto i 27.000.- dinara u gotovom novcu. Za tu sumu novca tada se moglo kupiti dvije krave.

U Željeznoj Gori (Štrigova), 06.04.1998 godine, JMBG svjedoka 0107919325509

Napomena: ubijeni Stjepan Dujh, rođen je 17. rujna 1916. godine u Americi (u rješenju o proglašenju umrlim u Čakovcu od 27. 09. 1955. – broj: R-1 219/55-10) sin Stjepana i Marije rođene Antolović. U posjedu obitelji je i rješenje kojim su „narodne vlasti“ konfiscirale dio imovine roditelja ubijenog Stjepana Dujha. Presudom Okružnog suda u Varaždinu od 17. 06. 1947. godine roditelji ubijenog Stjepana osuđeni su, otac Stjepan na 7 godina prisilnog rada, a računa mu se vrijeme hapšenja, odnosno 26. 03. 1947., majci Marija „narodni sud“ je dodijelio 3 godine, ali joj je u izdržavanje kazne priznat istražni zatvor samo od 27. svibnja.

Zanimljivo da je od konfisciranog posjeda „osuđennicima“ oduzeto sve, s time da se 2 rali i 62 čhv „njiva i travnik“ u Lohavcu dodijelio na „ime Opće narodne imovine“ i predane su na upravu upravitelju Petru Kramaru!! Ostala imovine osuđenih roditelja ubijenog Stjepana Dujha, dodijeljena je „ubijenom“ Stjepanu Dujhu i ženi mu Ani, te malodobnoj djeci, Marini i Mirku. Dakle ubijenom Stjepanu nisu priznali ni smrt, dodijelili su mu dio roditeljskog posjeda!?!?! **Na koji način je pokojni, ubijeni Stjepan upisao imovinu nije poznato, ali kao što je u spomenutoj izjavi supruga** Ana nije se mirila s takovim „nestankom“ muža, te ga je tražila na razne načine, a spomenutim rješenjem suda u Čakovcu (Kotarski sud, u rješenju o proglašenju umrlim u Čakovcu od 27. 09. 1955. – broj: R-1 219/55-10) kao dan smrti utvrđen je 31. prosinac 1952. godine. S presudom se nisu mirili ni roditelji ubijenog Stjepana, te su podnijeli sudu molbu za rehabilitaciju koju je sud odbio.

Koliko je ljudi ubijeno, a da za njima nije imao tko tražiti proglašenje umrlih. Najžalosnije je što im komunističkih sustav terora i nasilja nije omogućio ni ljudski i dostojanstven pokop, da im se barem za grob znade.

Pokoj vječni i ostalim žrtvama Štrigove i ostalih prešućenih i prešućivanih stratišta i grobišta, a djeci i ostaloj rodbini sućut i zahvalnost što se prema pokojnicima odnose s dužnim poštovanjem. Udovica Ana Dujh, podizala je djecu kako je najbolje znala i umjela, a Bog joj je dao duboku starost. Posljednjih desetak godina susretali smo se svake godine na obljetnicama stradanja, a lani ju je Bog uzeo sebi, umrla je 1. ožujka 2010., u devedeset prvoj godini, i pokopana je za dva dana, 3. ožujka na groblju u Štrigovi, nedaleko od Repove jame gdje joj je završio muž.

Godinama je željela da se grobište ekshumira, i da se suprug dostojno pokopa. Pa možda će se to jednom dogoditi.

Pripremio, zapisao i fotografije snimio i franjo talan

Na slici je već pokojna Ana Dujh, udovica ubijenog Stjepana, likvidiranog po Udbi 27. ožujka 1947. i pokopanog na grobištu Repova šuma. Na slici uz Anu su i djeca Marija (Marina) i Mirko.

Fotografija snimljena 25. ožujka 2007.g. – supruga Ana i djeca, Marina i Mirko, zapalili su svijeće suprugu i ocu kao i ostalim žrtvama grobišta „*Repova šuma*“